

Instrukcje księgowo- i podatkowe + wzory do pobrania

Wydanie 5.

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Część I. Instrukcje w zakresie realizacji obowiązków z obszaru rachunkowości i księgowości

Artur Hołda, Anna Staszal, Magdalena Chomuszko (pkt 7.4)

Rozdział I. Polityka rachunkowości

1. Komentarz

1.1. Postanowienia ogólne

1.1.1. Definicja polityki rachunkowości

Polityka rachunkowości jest najważniejszym dokumentem prawa bilansowego i przesądza o istocie prowadzenia ksiąg rachunkowych oraz sporządzania sprawozdania finansowego. W konsekwencji stanowi swoistego rodzaju konstytucję finansową każdej jednostki. Ustawodawca, wyliczając elementy rachunkowości jednostki, na pierwszym miejscu wymienia przyjęte zasady rachunkowości, zwane również jej polityką. Ustawa o rachunkowości wskazuje, że przez politykę rachunkowości należy rozumieć wybrane i stosowane przez jednostkę rozwiązania, zgodne z regulacjami prawnymi obowiązującymi w kraju. Politykę rachunkowości można nazwać swoistym aktem normatywnym, obejmującym tylko daną jednostkę i uwzględniającym jej specyfikę, regulującym zasady prowadzenia w niej rachunkowości.

Zmiany w RachunkU, które weszły w życie 1.1.2016 r., podniosły rangę polityki rachunkowości. Dodany ust. 1b w art. 4 RachunkU stanowi, że w wyjątkowych przypadkach, jeżeli stosowanie określonego przepisu RachunkU nie pozwoliłoby na rzetelne i jasne przedstawienie sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego, jednostka nie stosuje tego przepisu, a w informacji dodatkowej uzasadnia przyczyny jego niezastosowania oraz określa wpływ, jaki niezastosowanie przepisu wywiera na obraz sytuacji majątkowej i finansowej oraz wynik finansowy jednostki. Jednostka może więc nie stosować danego przepisu RachunkU, ma natomiast obowiązek stosować się do zasad określonych w polityce rachunkowości, które lepiej, niż zapisy ustawowe, odzwierciedlają rzeczywistość ekonomiczną i oddają prawdziwy charakter zdarzeń ekonomicznych, które wystąpiły w danej jednostce. Kolejną nobilitacją dla polityki rachunkowości jest

przyjęcie uchwałą Nr 1/2018 Komitetu Standardów Rachunkowości z 9.1.2018 r. stanowiska Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie zasady rzetelnego i jasnego obrotu w realizacji przepisów art. 4 ust. 1 oraz ust. 1a i 1b RachunkU.

Wobec wprowadzonych do przepisów RachunkU nowych możliwości uproszczeń, począwszy od 1.1.2019 r., polityka rachunkowości nabiera jeszcze większego znaczenia jako akt prawa porządkujący przepisy rachunkowości w danej jednostce gospodarczej.

W ostatnim burzliwym czasie pandemii, agresji rosyjskiej na Ukrainę oraz galopującej inflacji polityka rachunkowości nabiera jeszcze większego znaczenia (szczególnie wobec wyzwań coraz bardziej skomplikowanych, nietypowych i nieprzewidywanych zdarzeń gospodarczych), gdyż to właśnie umiejętne stosowanie polityki bilansowej pozwoli na wypełnienie zasady *true and fair view*.

Warto zaznaczyć, że zapisy RachunkU mają charakter uniwersalny. Zauważmy, że w okresie pandemii, a później wojny na Ukrainie, następowały liczne zmiany przepisów prawa, m.in. podatkowego, tymczasem w zakresie RachunkU zasadnicza zmiana (a w zasadzie nowa możliwość) dotyczyła możliwości zastąpienia elektronicznego podpisu sprawozdania stosownym oświadczeniem (co stanowi fakultatywne uproszczenie). Wydawane przez Komitet Standardów Rachunkowości Rekomendacje są bardzo pomocne, jednakże należy pamiętać, że bazują na niezmiennych przepisach RachunkU. Tym bardziej więc – biorąc pod uwagę, że na licznych polach zapisy RachunkU mają charakter uniwersalny, tak ważne jest ich doprecyzowanie na potrzeby jednostki gospodarczej – co czyni się właśnie poprzez politykę rachunkowości.

Opisy zasad w stosunku do zdarzeń, które z dużym prawdopodobieństwem nie zaistnieją w jednostce, są zbędne. Co więcej, opisywanie w polityce rachunkowości procedur niepotrzebnych, które nie mają zastosowania w tej konkretnej jednostce, generuje zbędne informacje, co przeczy nadrzędnej, informacyjnej, funkcji rachunkowości. Określając politykę rachunkowości, należy więc wyodrębnić wszystkie te zdarzenia, które przy ocenie sytuacji majątkowej, finansowej i wyniku finansowego uznawane są za istotne oraz zapewniają rzetelność ksiąg rachunkowych.

Ważne

Począwszy od 1.1.2025 r., na mocy ZmRachunkU24(2) zostały wprowadzone zmiany, m.in. w zakresie uzyskiwania statusu jednostki małej/mikro oraz stosowania uproszczeń, co zostało w szczególności opisane w rozdziale dotyczącym uproszczeń w sprawozdaniu finansowym oraz w dalszej części niniejszego rozdziału.

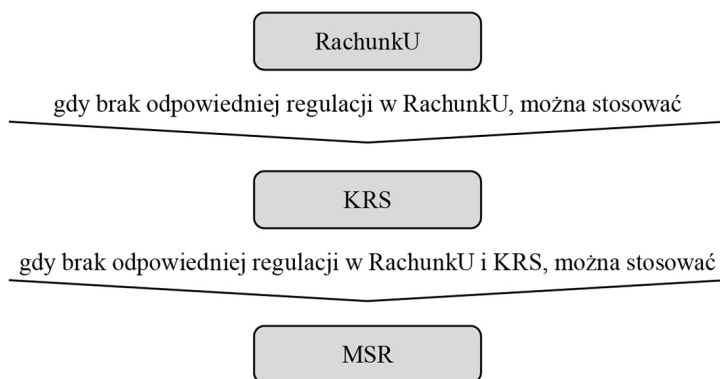
1.1.2. Hierarchia zasad rachunkowości stosowanych w Polsce

W Polsce prowadzenie ksiąg rachunkowych reguluje RachunkU wraz z odpowiednimi rozporządzeniami wykonawczymi. Ustawodawca wskazał jednak, że w przypadku spraw, które nie są uregulowane w przepisach RachunkU, jednostka może (ale nie musi!) stosować KSR. Standardy te wydawane są przez Komitet Standardów Rachunkowości działający przy Ministerstwie Finansów. Obecnie istnieje 15 KSR. W szczególności warto zwrócić uwagę na dwa najnowsze standardy, dotyczące weryfikacji zasady kontynuacji działalności (KSR 14) oraz odpowiedniego ujmowania przychodów (KSR 15).

Co ważne, na równi z KSR należy traktować także stanowiska Komitetu Standardów Rachunkowości (których do tej pory wydano 9) oraz rekomendacje – obecnie zostały wydane 3, z czego najbardziej aktualne kwestie poruszane są w rekomendacjach pt. „Sprawozdanie finansowe i sprawozdanie z działalności za 2022 r. w warunkach niepewności otoczenia gospodarczego”¹ oraz „Sprawozdanie finansowe i sprawozdanie z działalności w warunkach rosyjskiej agresji na Ukrainę”².

W przypadku braku odpowiednich regulacji w KSR jednostka może stosować Międzynarodowe Standardy Rachunkowości/Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (w skrócie MSR).

Rysunek 1. Hierarchia przepisów prawa bilansowego

Hierarchia wymieniona na powyższym rysunku nie dotyczy wszystkich podmiotów. Emitenci papierów wartościowych, o których mowa w art. 4 rozporządzenia (WE) Nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z 19.7.2002 r. w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości (Dz.Urz. WE L 243 z 11.9.2002 r., s. 1; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 29, s. 609, ze zm.), oraz banki muszą sporządzać swoje skonsolidowane sprawozdania finansowe zgodnie z MSR. Natomiast możliwość stosowania MSR jako przepisów nadrzędnych przy sporządzaniu sprawozdań finansowych (zarówno jednostkowych, jak i skonsolidowanych) mają: emitenci papierów wartościowych dopuszczonych, emitenci zamierzający ubiegać się lub ubiegający się o ich dopuszczenie do obrotu na jednym z rynków regulowanych krajów EOG oraz jednostki wchodzące w skład grupy kapitałowej, w której jednostka dominująca sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe zgodnie z MSR. Możliwość stosowania MSR mają również oddziały przedsiębiorcy zagranicznego, jeżeli ten przedsiębiorca sporządza sprawozdanie finansowe zgodnie z MSR. Natomiast wszystkie pozostałe jednostki, niewymienione przez ustawodawcę, **nie mają możliwości dokonywania wyboru** i swoje księgi rachunkowe muszą prowadzić zgodnie z RachunkuU.

¹ <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdanie-finansowe-i-sprawozdanie-z-dzialalnosci-za-2022-r-w-warunkach-niepewnosci-otoczenia-gospodarczego> (dostęp: 7.7.2025 r.).

² <https://www.gov.pl/web/finanse/rekomendacje-sprawozdanie-finansowe-i-sprawozdanie-z-dzialalnosci-w-warunkach-rosyjskiej-agresji-na-ukraine> (dostęp: 7.7.2025 r.).

Należy zwrócić uwagę, że **stosowanie KSR nie jest obligatoryjne**, jednakże uznaje się, iż przyjęcie w jednostce do stosowania KSR sprzyja zapewnieniu rzetelnego i jasnego przedstawienia sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego jednostki.

Krajowy Standard Rachunkowości 7 w poprzednim brzmieniu zalecał, aby stosować wszystkie standardy, stanowiąc, że nie jest wskazane wybiórcze przyjmowanie do stosowania jedynie niektórych standardów. Aktualizacja KSR 7, która weszła w życie 27.12.2018 r. i ma zastosowanie po raz pierwszy do sprawozdań finansowych sporządzonych za rok obrotowy rozpoczynający się od 1.1.2019 r., zweryfikowała to stanowisko, dodając, że jednostka może również poinformować o włączeniu do zasad (polityki) rachunkowości tylko wybranych KSR. W takim przypadku jednostka powinna stosować wszystkie zapisy zawarte w wybranych przez siebie standardach. Nadal nie jest natomiast wskazane przyjmowanie do stosowania tylko części zasad wskazanych w standardach (przykładowo przyjęcie tylko części zasad ujmowania rezerw ujętych w KSR 6). Ponadto nadal aktualny pozostaje wymóg, aby jednostka ujawniała fakt stosowania wybranych KSR w swoim sprawozdaniu finansowym.

Jednostka nie może stosować MSR-ów w przypadku, gdy określone sprawy zostały uregulowane w KSR-ach. Warto pamiętać, że w pierwszej kolejności jednostka stosuje KSR, dopiero w przypadku przyjęcia do stosowania KSR w sprawach, które nadal nie są uregulowane ani w RachunkU, ani w KSR, może stosować wybrane zasady określone w MSR. Nie jest możliwa do przyjęcia sytuacja, w której jednostka nie przyjęła do stosowania KSR, chce natomiast wprowadzić zasady ujęte w MSR. Co więcej, w przypadku gdy zasady określone w MSR są sprzeczne z zasadami określonymi w KSR, jednostka nie może przyjąć zasad wskazanych w MSR: zasady określone w KSR traktuje się jako nadrzędne. Podobnie niemożliwe jest przyjęcie do stosowania zasad wskazanych w MSR w przypadku, gdy są one w jakikolwiek sposób sprzeczne z RachunkU.

Zgodnie z art. 4 ust. 1b RachunkU, jeżeli w wyjątkowych i uzasadnionych przypadkach (z uwagi na niepowtarzalne właściwości jednostki lub szczególne okoliczności lub cechy transakcji gospodarczych) stosowanie określonego przepisu RachunkU nie pozwoliłoby na rzetelne i jasne przedstawienie sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego, jednostka może nie stosować tego przepisu. Należy wówczas w informacji dodatkowej uzasadnić przyczyny niezastosowania danego przepisu RachunkU oraz określić wpływ, jaki niezastosowanie tego przepisu wywiera na obraz sytuacji majątkowej i finansowej oraz wynik finansowy jednostki. Jak wskazuje stanowisko Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie zasady rzetelnego i jasnego obrazu w realizacji przepisów art. 4 ust. 1 oraz ust. 1a i 1b RachunkU, kierownik jednostki powinien dołożyć starań, aby przyjęte przez niego odmienne rozwiązanie w jak najmniejszym stopniu odbiegało od tego określonego przepisami prawa bilansowego, natomiast o jego przyjęciu powinien poinformować w stosownym oświadczeniu, zamieszczonym we wprowadzeniu do sprawozdania finansowego, podając:

- 1) uzasadnienie niezastosowania określonego przepisu ustawy, wskazując na ten przepis i rozwiązanie w nim zawarte, od którego odstąpiono,
- 2) rozwiązanie, jakie przyjęto w miejsce ustawowego,
- 3) pozycje w sprawozdaniu finansowym, których odstępstwo dotyczy,
- 4) kwotowy wymiar odstępstwa.

Jeżeli odstępstwo od zasad rachunkowości – zgodnie z art. 4 ust. 1b RachunkU – ma charakter trwały, wówczas powinno zostać jasno określone w polityce rachunkowości (jeżeli zostaje zastosowane do transakcji mającej miejsce po raz pierwszy) lub też może oznaczać zmianę dotychczasowych stosowanych zasad (polityki) rachunkowości.

Jeśli odstępstwo jest kontynuowane w sprawozdaniach finansowych sporządzanych za kolejne lata obrotowe, to we wprowadzeniu do sprawozdania należy każdorazowo zamieścić informacje o odstępstwie wskazane powyżej w punktach 1–4.

1.1.3. Ciągłość stosowania zasad rachunkowości oraz konsekwencje ich zmian

Przyjęte zasady rachunkowości jednostka powinna stosować w sposób ciągły, a więc w kolejnych okresach sprawozdawczych grupować operacje według tego samego schematu, czy też stosować jednakowe zasady wyceny aktywów i pasywów w kolejnych latach, w wyniku czego zapewniona jest porównywalność sprawozdań finansowych. Nie zmienia to jednak faktu, że w przypadku, gdy zmiana przyjętych rozwiązań przyczyni się do zwiększenia rzetelności i wiarygodności sprawozdania finansowego, jednostka ma prawo do zmiany polityki rachunkowości.

Zmiana zasad polityki rachunkowości pociąga za sobą wiele obowiązków, które opisano w kolejnym rozdziale niniejszego opracowania.

1.1.4. Elementy polityki rachunkowości

W art. 10 ust. 1 RachunkU wymieniono elementy, które powinna zawierać dokumentacja opisująca politykę rachunkowości. Są to określenia:

- 1) roku obrotowego,
- 2) wchodzących w skład roku obrotowego okresów sprawozdawczych,
- 3) metody wyceny aktywów i pasywów,
- 4) metody ustalania wyniku finansowego,
- 5) sposobu prowadzenia ksiąg rachunkowych,
- 6) systemu służącego ochronie danych, w tym dowodów księgowych, ksiąg rachunkowych i innych dokumentów, które stanowią podstawę zapisów dokonanych w księgach rachunkowych.

W art. 10 ust. 1 RachunkU podano ponadto, że zawarte w polityce rachunkowości określenie sposobu prowadzenia ksiąg rachunkowych powinno zawierać co najmniej określenie:

- 1) zakładowego planu kont, który ustala wykaz kont księgi głównej,
- 2) przyjętych zasad klasyfikacji zdarzeń,
- 3) zasad prowadzenia kont ksiąg pomocniczych oraz ich powiązań z kontami księgi głównej,
- 4) wykazu ksiąg rachunkowych, a jeżeli są one prowadzone przy użyciu komputera wykazu zbiorów danych tworzących te księgi, wraz z określeniem ich struktury, wzajemnych powiązań oraz funkcji,
- 5) opisu systemu przetwarzania danych.

W przypadku prowadzenia ksiąg rachunkowych przy użyciu komputera powinno się podać opis systemu informatycznego zawierającego wykaz programów, procedur lub funkcji (w zależności od struktury oprogramowania) oraz opis algorytmów, parametrów i programowych zasad ochrony danych (w tym metod zabezpieczenia dostępu do danych i systemu ich przetwarzania). W polityce rachunkowości należy też podać datę rozpoczęcia korzystania z systemu przetwarzania danych oraz wersję stosowanego oprogramowania.

Reasumując, przyjęte przez jednostkę zasady rachunkowości określają m.in.:

- 1) zasady klasyfikacji i grupowania zdarzeń do odpowiednich pozycji sprawozdania finansowego zgodnie z ich charakterem, jako składników aktywów i pasywów, przychodów i zysków lub kosztów i strat bądź przepływów pieniężnych;
- 2) metody wyceny aktywów i pasywów, zarówno na moment początkowego ujęcia w księgach rachunkowych na dzień bilansowy, jak i w momencie wyłączenia ich z ksiąg rachunkowych;
- 3) metody ustalania wyniku finansowego i prezentacji (wykazywania lub ujawniania) w sprawozdaniu finansowym;
- 4) metodę sporządzania rachunku przepływów pieniężnych;
- 5) techniczno-organizacyjny sposób prowadzenia ksiąg rachunkowych i ich ochrony;
- 6) sposób prezentacji informacji w sprawozdaniu finansowym;
- 7) przyjęty przez jednostkę sposób ustalania wartości szacunkowych, np.:
 - a) wartości godziwej,
 - b) okresów lub stawek amortyzacyjnych,
 - c) odpisów aktualizujących wartość aktywów na skutek utraty ich wartości,
 - d) rezerw na zobowiązania,
 - e) stopnia zaawansowania niezakończonych usług objętych długoterminowymi umowami;
- 8) stosowanie wszystkich KSR, stosowanie zapisów wybranych KSR oraz ewentualny fakt stosowania zapisów MSR;
- 9) inne zasady i uproszczenia przyjęte przez jednostkę w odniesieniu do prowadzenia ksiąg rachunkowych czy ewidencji i obliczania podatków w jednostce.

1.1.5. Uproszczenia w rachunkowości

W ramach przyjętych zasad rachunkowości jednostka może stosować uproszczenia, jednak nie mogą one łamać nadrzędnych zasad rachunkowości, a w szczególności zasady wiernego i rzetelnego obrazu (przy decyzji o stosowaniu uproszczeń bardzo ważne jest też zwrócenie uwagi na zasady istotności i współmierności przychodów i kosztów).

Tworząc czy aktualizując politykę rachunkowości należy zwrócić uwagę i szczegółowo opisać fakt korzystania z dozwolonych RachunkU uproszczeń w zakresie:

- 1) uproszczenia w sporządzaniu sprawozdania finansowego – dotyczą możliwości przedstawienia mniej szczegółowego zakresu informacji dla bilansu, RZiS, informacji dodatkowej oraz niesporządzania niektórych elementów sprawozdania finansowego (omówione w rozdziale III w części I);

- 2) uproszczenia dotyczące zasad ujmowania i wyceny zapisane bezpośrednio w poszczególnych artykułach RachunkU bądź uproszczenia w związku z zastosowaniem zasady istotności, które nie są bezpośrednio opisane w RachunkU, np.:
 - a) ustalenie granicy ceny nabycia lub kosztu wytworzenia środków trwałych bądź WNiP, poniżej której jednostka dokonuje jednorazowego odpisu wartości tego rodzaju składników aktywów,
 - b) wycena materiałów i towarów w cenie zakupu zamiast w cenie nabycia,
 - c) wycena produkcji w toku, o przewidywanym czasie wykonania krótszym niż trzy miesiące, w wysokości bezpośrednich kosztów wytworzenia lub tylko materiałów bezpośrednich bądź niewycenianie jej w ogóle,
 - d) nierozliczanie przychodów i kosztów z tytułu wykonywanych długoterminowych niezakończonych usług, jeżeli udział przychodów z niezakończonych usług na dzień bilansowy nie jest istotny w całości przychodów operacyjnych okresu sprawozdawczego,
 - e) klasyfikowanie umów leasingu według kryteriów określonych przepisami prawa podatkowego,
 - f) zaniechanie ustalania rezerw i aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego,
 - g) stosowanie do wyceny instrumentów finansowych wyłącznie przepisów RachunkU zamiast przepisów odpowiedniego rozporządzenia Ministra Finansów,
 - h) uwzględnianie kosztów stałych przy wycenie zapasu produktów, niezależnie od poziomu wykorzystania normalnych zdolności produkcyjnych,
 - i) zrezygnowanie z zachowania zasady ostrożności przy wycenie poszczególnych składników aktywów i pasywów w zakresie tworzenia odpisów aktualizujących wartość aktywów oraz rezerw na znane jednostce ryzyko, grożące straty oraz skutki innych zdarzeń,
 - j) zrezygnowanie z tworzenia biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów dotyczących przyszłych świadczeń na rzecz pracowników, w tym świadczeń emerytalnych,
 - k) możliwość dokonywania odpisów amortyzacyjnych od środków trwałych oraz WNiP według zasad określonych w przepisach podatkowych.

1.1.6. Opis stosowanych zasad rachunkowości w informacjach dodatkowych oraz we wprowadzeniu do sprawozdania finansowego

Ustawa o rachunkowości w art. 48 ust. 1 pkt 1 stanowi także, że w informacji dodatkowej sprawozdania finansowego (w przypadku sporządzania sprawozdania finansowego w formie uproszczonej przez jednostki małe i mikro, które nie sporządzają informacji dodatkowej – we wprowadzeniu do sprawozdania finansowego) powinien być zawarty opis stosowanych zasad rachunkowości, zawierający co najmniej przyjęte metody wyceny oraz zasady sporządzania sprawozdań w tym zakresie, w jakim jednostka dokonuje wyboru pomiędzy zasadami dopuszczalnymi zapisami RachunkU. Informacje powyższe w swoich sprawozdaniach finansowych wykazuje więc każda jednostka prowadząca księgi rachunkowe. Jednostki sporządzające informację dodatkową powinny zawrzeć w niej dodatkowo opis ewentualnych zmian polityki rachunkowości oraz ich

wpływu na sporządzone sprawozdanie w stosunku do zasad stosowanych w roku poprzednim. Ponadto poszczególne załączniki do Rachunku określające zakres informacji wykazywanych w sprawozdaniu finansowym wskazują poszczególnym jednostkom, jakie informacje związane z polityką rachunkowości i jej zmianą powinny być wykazywane we wprowadzeniu do sprawozdania finansowego oraz w niektórych pozycjach bilansu (np. w ramach kapitału z aktualizacji wyceny należy wyszczególnić wpływ zmian zasad rachunkowości na ten kapitał, podobnie w ramach wyniku finansowego lat ubiegłych).

1.1.7. Sporządzanie dokumentacji w języku polskim

Dokumentacja stosowanych zasad rachunkowości powinna być sporządzona w języku polskim. Kierownik jednostki ponosi odpowiedzialność zarówno za jej sporządzenie w wymaganej formie pisemnej, jak i późniejszą aktualizację.

1.2. Dodatkowe wytyczne dotyczące dokumentacji zasad rachunkowości zawarte w rozporządzeniach uszczegóławiających zasady rachunkowości poszczególnych jednostek

Obowiązki dotyczące zakresu dokumentacji opisującej przyjęte zasady rachunkowości wynikają nie tylko z zapisów Rachunku, lecz także z zapisów rozporządzeń Ministra Finansów regulujących zasady rachunkowości poszczególnych rodzajów jednostek, które mogą rozszerzać zakres, w jakim należy ujawniać informacje związane z polityką rachunkowości w sprawozdaniu finansowym.

Przykład

W sprawozdaniu finansowym banków, spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, domów maklerskich i funduszy emerytalnych opis polityki rachunkowości powinien być zawarty we wprowadzeniu do sprawozdania finansowego, z kolei w przypadku funduszy inwestycyjnych opisy zasad rachunkowości powinny stanowić element not objaśniających.

2. Zakładowy plan kont

2.1. Zasady ogólne

Jednym z elementów przyjętych zasad rachunkowości jest zakładowy plan kont. Jego konstrukcja stanowi zarówno o jakości informacji płynącej z systemu rachunkowości, jak i pracochłonności. Zbytne uszczegółowienie i rozbieżność kont skutkuje nagromadzeniem zbędnych informacji i ich rozczłonkowaniem, z kolei zbyt mała liczba kont może nie spełniać wymogów informacyjnych użytkowników systemu rachunkowości. Plan kont bezsprzecznie powinien uwzględniać specyfikę danej jednostki, branżę, w której działa, oraz rodzaj operacji gospodarczych, które w tej jednostce występują.

Artykuł 83 ust. 2 RachunkU wskazuje, że minister właściwy do spraw finansów publicznych może określić wzorcowy plan kont dla poszczególnych rodzajów jednostek, nakładając na nie obowiązek stosowania wzorcowego planu kont w celu ujednoczenia zasad grupowania operacji.

Ważne

Do chwili obecnej wzorcowy zakładowy plan kont został wprowadzony jedynie dla banków (na mocy PlanKontBankiR) oraz dla budżetu państwa, budżetów JST, jednostek budżetowych, samorządowych zakładów budżetowych, państwowych funduszy celowych (na mocy RachBudżR).

W pozostałych jednostkach o formie zakładowego planu kont decydują ich kierownicy.

W zależności od rodzaju danej jednostki różny może być układ jej sprawozdania finansowego, a właśnie rodzaj sporządzanego w jednostce sprawozdania finansowego będzie odgrywał ważną rolę w ustaleniu jej planu kont.

2.2. Sześć typów sprawozdań finansowych

Po nowelizacjach dokonanych na mocy ZmRachunkU14 oraz ZmRachunkU15 sprawozdanie finansowe (w zależności od tego, jakiego rodzaju jednostka je sporządza) może przybierać sześć różnych form. Układ sprawozdania finansowego banków określa załącznik Nr 2 do RachunkU, sprawozdanie finansowe zakładów ubezpieczeń i reasekuracji zostało podane w załączniku Nr 3 do RachunkU. Jednostkom nazwanym jednostkami mikro dano możliwość sporządzania sprawozdania finansowego zgodnie z załącznikiem Nr 4 do RachunkU, a jednostkom, którym nadano status małych jednostek, umożliwiono sporządzanie sprawozdania finansowego zgodnie z załącznikiem Nr 5 do RachunkU. Z kolei niektórym jednostkom non profit umożliwiono sporządzenie sprawozdania finansowego zgodnie z załącznikiem Nr 6, a niektórym z nich nawet stosowanie uproszczonej ewidencji na mocy art. 2 ust. 5 RachunkU, który odwołuje się do PożPubWolontU.

Z kolei począwszy od 29.11.2018 r. koła gospodyń wiejskich działające na podstawie KołaGospoWiejskU mogą prowadzić uproszczoną ewidencję przychodów i kosztów na zasadach i warunkach określonych w KołaGospoWiejskU.

Ważne

Od 1.1.2019 r. do 31.12.2024 r. limity kwotowe umożliwiające sporządzanie sprawozdania finansowego, zgodnie z załącznikiem Nr 5 do RachunkU, wynosiły:

- 1) 25 500 000 zł w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
- 2) 51 000 000 zł w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy oraz
- 3) 50 osób w zakresie limitu zatrudnienia.

Od 1.1.2025 r. obowiązują zarówno nowe – wyższe limity, jak również ujednoczone i uproszczone zasady wskazujące, które jednostki mogą należeć do grupy małych/mikro. Co więcej, jednostka staje się jednostką małą/mikro na mocy samej RachunkU w zakresie spełnienia danych wymogów (parametrów). Tym samym fakt sporządzania lub nie rachunku przepływów pieniężnych i zesta-

wienia zmian w kapitale własnym nie zależy już od woli jednostki, ale – na mocy Rachunku – od tego, czy jednostka ta jest jednostką:

- 1) mikro, małą (one nie sporządzają tych elementów SF) czy też
 - 2) średnią lub dużą (ich sprawozdania obligatoryjnie zawierają te dwa dodatkowe elementy).
-

Inne jednostki (tj. te, którym Rachunek nie daje możliwości stosowania innego wzoru sprawozdania) mają obowiązek sporządzania sprawozdania finansowego zgodnie z wzorem zamieszczonym w załączniku Nr 1 do Rachunku. Istnieje jednak również grupa podmiotów gospodarczych, których sprawozdania finansowe nie będą sporządzane zgodnie z wzorami zawartymi w Rachunku, lecz zgodnie z wzorami sprawozdań zawartymi w rozporządzeniach wykonawczych do Rachunku. Do takich jednostek należą fundusze emerytalne, fundusze inwestycyjne, domy maklerskie, SKOK, niektóre JSFP czy organy podatkowe JST.

2.3. Przykłady planu kont

Plan kont jednostek gospodarczych powinien (pamiętając o zasadzie istotności) obejmować te pozycje, które są wymienione co do zasady w bilansie jednostki oraz rachunku zysków i strat.

Warto zwrócić uwagę, że jeżeli w sprawozdaniu finansowym przykładowo wśród krótkoterminowych aktywów finansowych Rachunku w załączniku Nr 1 nakazuje ujawnianie informacji o nich w podziale na:

- 1) udziały lub akcje,
- 2) inne papiery wartościowe,
- 3) udzielone pożyczki oraz
- 4) inne długoterminowe aktywa finansowe

– wówczas warto tak skonstruować plan kont, aby konta analityczne umożliwiały podział przynajmniej na te cztery kategorie. Jeżeli natomiast jednostka w ogóle nie posiada takich inwestycji i nie planuje ich posiadania, wówczas można zastosować jedno wspólne konto i dopiero w momencie, gdy jednostka zacznie nabywać różnego rodzaju inwestycje, odpowiednio rozbudować ewidencję analityczną.

Analogicznie, jeżeli jednostka często księguje różnice kursowe, warto wydzielić dla nich odrębne konta (wiedząc, że na potrzeby rachunku zysków i strat trzeba będzie skompensować ujemne i dodatnie różnice kursowe). Podobnie jednostka może o wiele bardziej rozbudować ewidencję analityczną kont służących ujmowaniu różnic kursowych na potrzeby związane z prawidłowym rozliczeniem podatku (np. stosując osobne konta „KUP” i „NKUP”). Reasumując, zarówno ewidencja analityczna kont, jak i cała polityka rachunkowości powinny być dostosowane do danej konkretnej jednostki gospodarczej i jej potrzeb ewidencyjnych.

2.4. Przykładowy plan kont dla jednostki sporządzającej sprawozdanie finansowe zgodnie z załącznikiem Nr 1 do Rachunku

Konta zespołu 0 „Aktywa trwałe”

- 010 „Rzeczowe aktywa trwałe – środki trwałe”
- 011 „Grunty (w tym prawo użytkowania wieczystego gruntu)”
- 012 „Budynki, lokale i obiekty inżynierii lądowej i wodnej”
- 013 „Urządzenia techniczne i maszyny”
- 014 „Środki transportu”
- 015 „Narzędzia, przyrządy, wyposażenie”
- 016 „Inwentarz żywy”
- 019 „Inne środki trwałe”
- 020 „Wartości niematerialne i prawne”
- 021 „Koszty zakończonych prac rozwojowych”
- 022 „Wartość firmy”
- 023 „Inne wartości niematerialne i prawne”
- 024 „Zaliczki na wartości niematerialne i prawne”
- 030 „Inwestycje długoterminowe inne niż w aktywa finansowe”
- 031 „Nieruchomości”
- 032 „Wartości niematerialne i prawne”
- 033 „Inne inwestycje długoterminowe”
- 040 „Długoterminowe aktywa finansowe”
- 041 „Udziały lub akcje w jednostkach powiązanych”
- 042 „Inne papiery wartościowe w jednostkach powiązanych”
- 043 „Udzielone pożyczki w jednostkach powiązanych”
- 044 „Inne długoterminowe aktywa finansowe w jednostkach powiązanych”
- 045 „Udziały lub akcje w pozostałych jednostkach”
- 046 „Inne papiery wartościowe w pozostałych jednostkach”
- 047 „Udzielone pożyczki w pozostałych jednostkach”
- 048 „Inne długoterminowe aktywa finansowe w pozostałych jednostkach”

- 060 „Odpisy aktualizujące wartość aktywów trwałych”
- 061 „Odpisy aktualizujące wartość środków trwałych”
- 062 „Odpisy aktualizujące wartość wartości niematerialnych i prawnych”
- 063 „Odpisy aktualizujące wartość niefinansowych inwestycji długoterminowych”
- 064 „Odpisy aktualizujące wartość finansowych inwestycji długoterminowych”
- 068 „Odpisy aktualizujące wartość środków trwałych w budowie”
- 070 „Odpisy umorzeniowe wartość aktywów trwałych”
- 071 „Odpisy umorzeniowe środków trwałych”
- 072 „Odpisy umorzeniowe wartość wartości niematerialnych i prawnych”
- 073 „Odpisy umorzeniowe wartość niefinansowych inwestycji długoterminowych”
- 080 „Rzeczowe aktywa trwałe – środki trwałe w budowie”
- 081 „Zaliczki na środki trwałe w budowie”

**Konta zespołu 1 „Inwestycje krótkoterminowe,
krótkoterminowe aktywa finansowe”**

- 100 „Kasa”
- 101 „Kasa w walucie polskiej”
- 102 „Kasa w walucie zagranicznej”
- 130 „Rachunki bankowe i kredyty”
- 131 „Rachunek bieżący”
- 132 „Lokaty bankowe”
- 133 „Rachunek środków funduszy specjalnych”
- 134 „Inne rachunki bankowe”
- 135 „Akredytywy”
- 136 „Krótkoterminowe kredyty bankowe”
- 137 „Długoterminowe kredyty bankowe”
- 138 „Rachunek VAT”
- 139 „Rachunek zakładowego funduszu świadczeń socjalnych”
- 140 „Krótkoterminowe aktywa finansowe”
- 141 „Udziały lub akcje w jednostkach powiązanych”
- 142 „Inne papiery wartościowe w jednostkach powiązanych”

- 143 „Udzielone pożyczki w jednostkach powiązanych”
- 144 „Inne krótkoterminowe aktywa finansowe w jednostkach powiązanych”
- 145 „Udziały lub akcje w pozostałych jednostkach”
- 146 „Inne papiery wartościowe w pozostałych jednostkach”
- 147 „Udzielone pożyczki w pozostałych jednostkach”
- 148 „Inne krótkoterminowe aktywa finansowe w pozostałych jednostkach”
- 150 „Inne aktywa pieniężne”
- 151 „Środki pieniężne w drodze”
- 152 „Czeki obce”
- 153 „Weksle obce”
- 154 „Inne środki pieniężne”
- 160 „Udziały i akcje własne do zbycia lub umorzenia”
- 170 „Odpisy aktualizujące wartość krótkoterminowych inwestycji”

Konta zespołu 2 „Rozrachunki, roszczenia, rozliczenia”

- 200 „Rozrachunki z tytułu dostaw i usług”
- 201 „Rozrachunki z odbiorcami niepowiązanymi”
- 202 „Rozrachunki z dostawcami niepowiązanymi”
- 203 „Rozrachunki z odbiorcami i dostawcami powiązanymi”
- 204 „Zaliczki otrzymane na dostawy”
- 205 „Zaliczki wypłacone”
- 209 „Zobowiązania wekslowe”
- 220 „Rozrachunki publicznoprawne”
- 221 „Rozliczenie VAT należnego”
- 222 „Rozliczenie VAT naliczonego”
- 223 „Rozrachunki z tytułu podatku dochodowego”
- 224 „Rozrachunki z Urzędem Celnym”
- 225 „Rozrachunki z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych”
- 226 „VAT do rozliczenia w innych okresach”
- 229 „Pozostałe rozrachunki publicznoprawne”
- 230 „Rozrachunki z pracownikami”

Przejdź do księgarni →

ksiegarnia.beck.pl